

Spelbrekers

Aanbevelingen en suggesties ten aanzien
van de Europese Speelgoedrichtlijn

Women in Europe for a Common Future | WECF

 EEN VEILIG NEST

www.eenveilignest.nl

Waarom?

Schadelijke stoffen in speelgoed

Inhoud

4	Inleiding
6	Janna Koppe, kinderarts
7	In de serie ‘The trouble with toys’...
8	Wat heeft WECF met speelgoed?
9	Tamara Hijn, bedenker duurzame babydoos
10	Imke Philipoom, producent van houten speelgoed
11	WECF speelgoedproject op de Balkan
12	De steekproef: zware metalen en een verboden weekmaker
13	Martin van den Berg, toxicoloog
14	Esther de Lange, Europarlementariër
15	WECF speelgoedproject in de Baltische staten
16	Fout speelgoed en goede adviezen – de speelgoedconventie
17	Peter Bragt van de nVWA
18	Sharon Gesthuizen, Tweede Kamerlid SP
18	Miesje van Rijn, secretaris Organisatie van Nederlandse Speelgoedleveranciers
19	Aanbevelingen

Inleiding

Zware metalen in houten pizzastukken en kindersieraden, verboden ftalaten in schilderschortjes voor kinderen, broomhoudende brandvertragers in knuffels. Dat zijn de uitkomsten van een steekproef op speelgoed die WECF onlangs liet uitvoeren en die overeenkomen met de resultaten van een recente test door Stiftung Warentest in Duitsland. Ieder jaar weer worden deze schadelijke stoffen in speelgoed aangetroffen. Als ouders kunnen we er helaas niet vanzelfsprekend vanuit gaan dat het speelgoed van onze kinderen gezond en veilig voor ze is.

Hoewel de overheid beweert dat we bij de normale speelgoedwinkels terecht kunnen zonder ons zorgen te hoeven maken, zijn sommige schadelijke – bijvoorbeeld kankerwekkende of hormoonverstorende – stoffen nog toegestaan.

Zo zijn kinderartsen het er over eens, dat een veilige ondergrens voor lood niet bestaat, maar de grens voor lood is juist verhoogd in de nieuwe speelgoedrichtlijn. Daarnaast worden de regels bij speelgoed veel overtreden. Dat blijkt uit het Europese alarmsysteem RAPEX: 30% van de artikelen die uit de markt gehaald moeten worden is speelgoed. Het CE keurmerk functioneert niet goed: dit keurmerk wordt door de fabrikant zelf aangebracht. Ouders vergissen zich als ze denken dat binnen de EU al het speelgoed onafhankelijk wordt gecontroleerd.

Ondanks de nieuwe Europese speelgoedrichtlijn bevat veel speelgoed nog schadelijke stoffen. Om hieraan meer bekendheid te geven organiseerde WECF op donderdag 10 november 2011 de allereerste speelgoedconventie in Nederland. In dit boekje komen ouders, speelgoedproducenten, verkopers, politici, wetenschappers en andere deskundigen aan het woord.

Een Veilig Nest is een project van WECF, Women in Europe for a Common Future, een internationaal netwerk van ruim honderd vrouwen- en milieu-organisaties. In haar streven naar een veilige leefomgeving heeft WECF vier speerpunten: chemische stoffen, energie, landbouw en biodiversiteit en water en sanitatie. Allemaal zaken die een grote impact hebben op het dagelijks leven. Zo zijn chemische stoffen in de meeste landen alomtegenwoordig. WECF zorgt al jarenlang voor voorlichting aan consumenten over onveilige stoffen in speelgoed, huishoudelijke voorwerpen en zelfs matrassen. Daarnaast bracht de organisatie een rapport uit voor de EU over het verband tussen vervuulende stoffen en borstkanker. Ook bestrijdingsmiddelen in de landbouw zijn een punt van zorg. Via Een Veilig Nest maakt WECF zich sterk voor de gezondheid van alle kinderen door te werken aan betere wetgeving. Wij streven naar een groter aanbod van gezonde en veilige producten en betere informatie voor ouders en verzorgers. Alle informatie die van belang kan zijn bij het maken van gezonde keuzes wordt door ons verzameld en beschikbaar gesteld. Een Veilig Nest maakt onderdeel uit van het Europese Project Nesting dat in 8 talen wordt uitgevoerd. In Nederland wordt het project gesubsidieerd door het Ministerie van I&M. We hopen dat u door de informatie in deze uitgave een beter beeld krijgt van deze problematiek. Uiteraard verwachten wij van de overheid dat de regels van speelgoed worden aangescherpt en dat deze strenger worden gehandhaafd.

Het team van Een Veilig Nest
WECF Nederland

Getest Speelgoed!

Janna Koppe, emeritus hoogleraar neonatologie & kinderarts

Emeritus hoogleraar neonatologie en kinderarts Janna Koppe is een groot pleitbezorger van een gezonde veilige leefomgeving voor zwangeren en kleine kinderen. In haar praktijk zag ze dat er kinderen ziek werden als gevolg van blootstelling aan chemische stoffen in voedsel en in speelgoed. Zij ziet daarom het liefst alle gifstoffen uit speelgoed verdwijnen, want ook kleine doses kunnen op termijn ernstige schade berokkenen.

Janna Koppe vindt het belangrijk om kinderen af te scherpen voor bedreigende chemicaliën in speelgoed:

“We hebben aanwijzingen gevonden dat chemicaliën schadelijke effecten hebben op kleine kinderen. Dit kan via speelgoed en voedsel binnenkomen. Helaas is het moeilijk te scheiden welke effecten van welke chemicaliën er uit de voeding of speelgoed komen. We kunnen wel onderzoeken welke stoffen niet goed zijn voor de ontwikkeling van een kind.”

Bekende stoffen die schadelijk zijn voor kleine kinderen zijn Bisfenol A en ftalaten (weekmakers). Deze komen voor in plastic speelgoed. Maar ook houten speelgoed kan schadelijke stoffen bevatten en dan met name de verven, die soms ook zware metalen zoals lood en cadmium bevatten.

Deze zware metalen zitten vooral in felle gele en rode kleuren. Als kinderen daarvan teveel binnenkrijgen kunnen ze ziek worden.

Koppe legt uit wat de effecten zijn van te veel gifstoffen in het lichaam:

“Wanneer kinderen lood in lage concentraties binnenkrijgen, kan dat afwijkingen in het denkvermogen veroorzaken. Cadmium is vooral schadelijk voor de nieren. Later kunnen ze dan afwijkingen in het bloed krijgen. Van ftalaten is aangetoond dat het invloed heeft op de stofwisseling. Dat betekent dus dat kinderen daar obesitas van kunnen krijgen. De eetlust wordt niet meer goed afgeremd, dus de kinderen blijven eten.

Daarnaast kunnen ftalaten ook problemen veroorzaken in de geestelijke ontwikkeling van kinderen. Ik weet niet precies of de situatie qua gifstoffen in het speelgoed is verbeterd. Daar doe ik geen onderzoek naar.”

Koppe denkt dat wanneer de doses van gifstoffen verkleind worden, de effecten niet weg zullen blijven:

“Ook lage doses kunnen gevaarlijk zijn, want dit kan op termijn problemen met hormonen en de genen teweegbrengen, wat uiteindelijk tot doofheid of autisme kan leiden.

Misschien zijn lage doses officieel wel wettelijk toegestaan, maar men gaat dan wel voorbij aan moderne bevindingen die aantonen dat eigenlijk alle doses in speelgoed schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen.”

In de serie 'The trouble with toys'...

In de aanloop naar de Speelgoedconventie behandelde projectcoördinator Ingrid Elbertse gedurende tien dagen op de website van Een Veilig Nest iedere dag een speelgoedprobleem in de serie 'The trouble with toys'. Ook via Twitter en Facebook werd er volop aandacht besteed aan deze serie. De belangrijkste tien pijnpunten werden in korte artikelen uiteengezet. Hier vindt u een aantal van de besproken speelgoedproblemen kort uitgelicht.

Probleem 1: wat is speelgoed?

Zo is er de vraag wat speelgoed eigenlijk is. Volgens de speelgoedrichtlijn vallen bijvoorbeeld kindersieraaden, zwembandjes en kindermake-up niet onder de definitie van speelgoed. Voor deze artikelen gelden minder strenge chemische veiligheidseisen.

Probleem 2: wat is veilig?

Daarnaast is er de vraag wat men precies als 'veilig' beschouwt. Wat voor de wet gezien wordt als 'veilig' speelgoed, houdt in de praktijk in dat schadelijke stoffen tot een bepaald maximum toegestaan zijn. Uit voorzorg schadelijke stoffen in speelgoed gewoonweg verbieden, lijkt een slim idee, maar blijkt in de politiek moeilijk realiseerbaar.

Probleem 3: de lappendeken

Dan hebben we het nog niet eens gehad over stoffen waarvan niet goed bekend is wat ze doen met de gezondheid van kinderen. Deze stoffen zijn gewoon toegestaan. Daar komt bij dat voor één stuk speelgoed een groot aantal richtlijnen van toepassing zijn. Voor handhavende instanties, maar ook voor importeurs, winkeliers en consumenten is het onmogelijk wegwijs te worden in het doolhof van regels.

Probleem 4:

veiliger bij 36 maanden dan bij 37 maanden

Verontrustend is ook het verschil in regelgeving voor speelgoed voor kinderen onder en boven de drie jaar. Dit zou betekenen dat een kind van 36 maanden veel beter beschermd is tegen bepaalde schadelijke weekmakers dan een kind van 37 maanden. Voor een kind van 13 gelden nu zelfde chemische veiligheidseisen als voor een kind van 3,5. Dit is een absurde situatie.

Kortom, nog genoeg vragen te over. Kijk voor alle tien de afleveringen in de serie 'The trouble with toys' op de website van Een Veilig Nest (www.eenveilignest.nl). Maar belangrijk voor de consument blijft vooral het tiende probleem:

Who cares?

Eén van de grootste problemen bent u, de consument. 'Wat niet weet, wat niet deert; als het verkocht wordt zal het wel veilig zijn. Wetten zijn gemaakt voor ons, gewone mensen'. Politici en wetgevers zijn gevoelig voor de mening van het grote publiek. Acties om arme jonge asielzoekers te laten blijven, protesten tegen het verhogen van de AOW leeftijd: alles wordt in de Tweede Kamer breed uitgemeten. Als consumenten, burgers, druk zouden uitoefenen, moet er wat veranderen. Word boos, blijf vragen en eis dat speelgoed veilig is!

Wat heeft WECF met speelgoed?

Wij leven in de veronderstelling dat speelgoed dat in Europa verkocht mag worden veilig is voor onze kinderen. Toch laten massale terugroepingen van speelgoed in de EU van veelal bekende producenten zien dat dit niet het geval is. Speelgoed verkrijgbaar in de EU kan een aantal zeer gevaarlijke giftige chemische stoffen of allergenen bevatten. 85% van al het speelgoed op de Europese markt wordt geïmporteerd. De inspectie van dit speelgoed is echter steekproefsgewijs. Tot op heden bestaat er geen Europees etiketteringssysteem dat ouders in staat stelt een weloverwogen keuze te maken. Het CE keurmerk waarvan ouders denken dat het een garantie is voor veiligheid en kwaliteit, functioneert niet als zodanig. Het wordt door fabrikanten zelf aangebracht. Ook hoeven ingrediënten niet op de verpakking vermeld.

De nieuwe speelgoedrichtlijn

Sinds juli 2011 is de nieuwe speelgoedrichtlijn van kracht. Deze is aanzienlijk strenger en gedetailleerder dan de oude richtlijn, maar biedt kinderen toch nog onvoldoende bescherming. Zo zijn er allerlei uitzonderingen op de definitie speelgoed, waardoor een flink aantal producten waarvan consumenten denken dat het speelgoed is, niet onder de bescherming van deze wet vallen. Daarnaast is het nog steeds niet verboden om een aantal schadelijke stoffen te gebruiken, zoals lood, barium en meerdere schadelijke weekmakers in speelgoed voor kinderen boven de drie jaar. Het verbod op bepaalde stoffen betekent in de praktijk dat een kleine hoeveelheid van de verboden stof nog toegestaan is. Daar komt bij dat het gedeelte over schadelijke stoffen in de richtlijn pas op 20 juli 2013 in werking treedt om de speelgoedindustrie de tijd te geven zich aan te passen. Terwijl 60% van wat er jaarlijks aan speelgoed op de markt komt volledig nieuw ontwikkeld is. Een ander punt van zorg is dat speelgoed dat aan de oude, meestal minder strenge regels voldoet, gewoon na 20 juli 2013 uitverkocht mag worden.

Kinderen en baby's zijn heel kwetsbaar

Kinderen zijn een heel kwetsbare groep, zowel voor de geboorte als in de vroege kinderjaren. Kinderen hebben smalere luchtwegen en een kleinere longcapaciteit, waardoor ze relatief een hogere dosis van schadelijke stoffen binnenkrijgen dan volwassenen. De huid van een kind is daarnaast ook vijf keer dunner dan die van een volwassene, wat de opname van gevaarlijke stoffen via de huid versnelt.

Safe Toys Coalition

Omdat onveilig speelgoed niet alleen een lokaal of nationaal probleem is, heeft WECF samen met Eco Accord in 2008 het initiatief genomen voor de International Safe Toys Coalition. Inmiddels hebben vele tientallen NGO's uit zowel Oost- als West-Europa, Centraal Azië, Noord-Afrika en Latijns-Amerika zich bij de coalitie aangesloten. De "Safe Toys Coalition" heeft tot doel de gezondheid van kinderen te beschermen door te streven naar een wereld vrij van giftig en onveilig speelgoed. De lobby is gericht op beleidsmakers, producenten en winkeliers om zo de consument te helpen gefundeerde beslissingen te kunnen nemen over de producten die ze kopen.

Wij pleiten voor een algemene Europese speelgoed etikettering door onafhankelijke inspecteurs. De inspectie moet ook controles op gevaarlijke verboden stoffen behelzen, evenals controle van de veiligheid van het product (bijv. geen onderdelen die kunnen worden ingeslikt) en de arbeids- en productieomstandigheden. Meer informatie: ingrid.elbertse@wecf.eu

Tamara Hijn, moeder en bedenker van de duurzame babydoos

Tamara Hijn is moeder en eigenaar van *BabyBeGood* 'de duurzame babydoos', een alternatief voor de Blijde Doos voor aanstaande ouders. Ze wil hiermee ouders inspireren om verantwoorde keuzes te maken voor babyproducten: "Ik wil zeker weten dat iets duurzaam is voordat ik dit andere ouders aanbied. Ik maak me zorgen over de veiligheid van plastic en houten speelgoed in de winkels."

Als Hijn speelgoed koopt, dan concentreert ze zich op het CE keurmerk. De CE-markering die op veel producten te vinden is, geeft aan dat het product voldoet aan de daarvoor geldende regels binnen de Europese regelgeving. Hijn:

"Je kunt er van uitgaan dat alles wat in de winkel ligt een CE keurmerk heeft en aan de minimum-eisen voldoet. Veilig is voor mij dat een kind er mee kan spelen. Mijn jongste kind sabbelt op een stuk speelgoed en doet er van alles mee. Ik hoop dat dit geen korte maar ook geen lange termijn effecten heeft voor de gezondheid."

Hijn weet niet welk speelgoed wel of niet veilig is:

"Ik weet niet zo goed waar ik op moet letten. Met hard plastic weet je dat niet, maar ook houten speelgoed hoeft niet altijd goed te zijn. Op houten speelgoed zit verf en lijm en als ik dan mijn jongste met groene en gele schilfertjes van potloden om

haar mondje zie dan vraag ik me af of de verf wel zo gezond is en wat ze dan binnenkrijgt. Soms voel ik me verloren in een speelgoedwinkel. Als ik dan allemaal speelgoed zie met knalkleuren dan twijfel ik aan het gifgehalte ervan."

Haar oudste dochter wil ook graag meedoen met de laatste trends. Hijn: "Zo heb je de Lalaloopsy poppen van knalkleurig plastic. De kleuren geven bij mij een associatie van chemische stoffen. Ik zou graag willen weten of deze zijn getest."

Maar niet alleen de negatieve zaken zouden aan het licht moeten komen, vindt Hijn: "Ik zou graag willen dat er meer aandacht wordt gegeven aan de goede producten. Zo kun je bijvoorbeeld ook de consument vertellen dat legoblokjes geen bedreiging vormen voor de gezondheid van kinderen. Ik zou de EU willen vragen om meer duidelijkheid voor de consument."

Imke Philipoom, producent van houten speelgoed

Imke Philipoom is moeder van de driejarige Lea en eigenaar van De Speelgaard, dat duurzaam houten speelgoed produceert in Bosnië en Herzegovina. Zij vindt het belangrijk dat de regels voor de productie goed worden nageleefd, maar de regels moeten wel duidelijk-ker worden voor de producent.

De Speelgaard bestond al voordat Imke Philipoom beviel van haar dochter Lea. Het moederbedrijf van De Speelgaard is in Nederland, maar de spullen worden in Bosnië en Herzegovina door de lokale bevolking geproduceerd “Juist in een gebied dat door een burgeroorlog geteisterd is, wilde ik mensen de mogelijkheid geven zichzelf te helpen door banen te creëren. In mijn visie is het niet van deze tijd een bedrijf te starten dat niet de drie P’s, (People, Planet, Profit) in het oog houdt.” Een van die P’s is dan ook de keuze om kinderen overal veilig en kwalitatief goed speelgoed te kunnen bieden.

“Niet alles wat De Speelgaard produceert is ongeverfd, want de meeste dingen zijn met lazuur of lijnolie behandeld, maar de lazuur is wel op waterbasis” legt Philipoom uit. “Wij produceren veilig speelgoed. Dat betekent dat een kind er niet ziek van mag worden vanwege gifstoffen. Daarnaast mogen er geen gevaarlijke situaties ontstaan bij normaal gebruik.”

Philipoom vindt dat een producent zoals De Speelgaard hier een enorme verantwoordelijkheid in heeft: “Maar de overheid heeft de taak slecht speelgoed te weren. Zodra een product in Nederland in de winkels ligt, kan de consument niet weten of er slavenarbeid aan te pas is gekomen of dat er gifstoffen in zitten. Consumenten weten niet of daar wel voldoende op wordt gecontroleerd. De EU heeft daarom een belangrijke rol als het gaat om speelgoedveiligheid. Aan de ene kant door normen vast te stellen en

anderzijds door die te handhaven.”

Fout speelgoed hoort niet in de winkels te liggen, vindt Philipoom: “Het is heel naïef om te denken dat mensen goed kunnen kiezen tussen een fabrieksspeeltje uit China of een milieuvriendelijk met zorg geproduceerd stuk speelgoed. Op een speeltje uit China staat immers niet vermeld dat het bijvoorbeeld schadelijk zou kunnen zijn, of mogelijk door kinderhanden is gemaakt. Maar een met zorg geproduceerd stuk speelgoed dat onder goede werkomstandigheden is gefabriceerd, is soms veel duurder. Niet iedereen heeft dat er voor over. Daarom is veilig speelgoed geen keuze die je aan de consumenten over moet laten. De overheid moet daar een rol in spelen, er op toezien dat de foute keus niet in de winkels ligt. Er is geen bedrijf dat willens en wetens onveilige dingen wil produceren, maar het kost veel tijd en geld om je aan de regels te houden. Wij lopen er ook tegenaan. We moeten heel veel moeite doen om de regels te vertalen naar iets waar we iets mee kunnen. De regels zijn niet gemakkelijk te begrijpen. Er zijn bedrijven die goud geld verdienen door het vertalen van deze normen naar begrijpelijke taal. Maar kleine producenten hebben het geld hiervoor niet en ook niet het geld om alles extern te laten testen. Volgens mij zou dat anders kunnen. De EU zou de producenten tegemoet kunnen komen door zelf de regels wat inzichtelijker te maken en ondersteuning te bieden bij vragen van bedrijven tijdens het ontwikkelingsproces.” www.speelgaard.com

WECF speelgoedproject op de Balkan

Veel producten waar we dagelijks mee in aanraking komen, zoals speelgoed, bevatten schadelijke stoffen.

In landen op de Balkan zijn veel mensen zich hiervan niet bewust en ontbreekt het vaak aan adequate regelgeving. Producten die van buiten de EU worden geïmporteerd moeten voldoen aan een groot aantal richtlijnen. Voor de kandidaat-lidstaten op de Balkan, die het geheel aan EU-regelgeving dienen over te nemen voor daadwerkelijke toetreding, is het vaak lastig de regelgeving rond consumentenbescherming en chemicaliën te begrijpen.

In samenwerking met lokale vrouwen- en milieuorganisaties in Albanië, Servië en Macedonië heeft WECF een project opgezet in deze landen om de kennis onder consumenten, producenten en beleidsmakers over chemicaliën en productveiligheid te vergroten. Zo worden er topconferenties over Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) op het terrein van consumentenproducten georganiseerd, staan er nationale rondetafelgesprekken en workshops voor de betrokken partijen op het programma en zullen uitkomsten en aanbevelingen die voortkomen uit deze evenementen worden gepubliceerd en gepresenteerd op nationale en internationale bijeenkomsten. Het Nederlandse bedrijf De Speelgaard is als associate partner betrokken bij dit project.

Het project is van start gegaan in februari 2011 en zal twee jaar duren. Het project wordt gefinancierd door de Europese Unie.

De WECF steekproef: Zware metalen en verboden weekmaker in speelgoed

In de aanloop naar de Speelgoedconventie lieten we in Nederland een kleine steekproef uitvoeren. Het team van WECF project Een Veilig Nest (Project Nesting) kocht in Nederland, Frankrijk en Duitsland, speelgoed, kindermake-up en sieraden: in totaal werden 28 artikelen getest op formaldehyde, zware metalen, ftalaten, fosfaten en PAK's. In bijna de helft van de onderzochte producten werden die ook gevonden. In twee poppen, een houten pizza en alle sieraden en make-up werden zware metalen gevonden. Een in Nederland aangeschafte Hello Kitty ketting bevatte een zo hoge concentratie nikkel, dat die niet verkocht had mogen worden. Een Jip en Janneke klierdorschort van de HEMA bleek de verboden weekmaker DEHP (in zeer lage concentratie) te bevatten. Een woordvoerder van de

HEMA reageerde direct: het klierdorschortje zit inmiddels niet meer in het assortiment van het grootwinkelbedrijf, al wordt het op sommige locaties nog uit voorraad verkocht: "Het is ongebruikelijk DEHP aan te treffen in polyester, waar het schortje van gemaakt is, het kan echter zijn dat het in de inkt zat van de opdruk. We gaan uitzoeken hoe dit kan, want het gebruik van DEHP is tegen het beleid van de HEMA." Eind oktober, ongeveer tegelijkertijd met de WECF steekproef, verscheen de nieuwe speelgoedtest van Stiftung Warentest, de Duitse Consumentenbond, met vergelijkbare resultaten: 1 op de 6 stukken in Duitsland verkocht speelgoed voldoet niet aan de wettelijke eisen. Daarnaast werden ook weer onwenselijke maar wettelijk toegestane hoeveelheden schadelijke stoffen gevonden.

Speelgoedrichtlijn schiet tekort

WECF betreurt het dat de speelgoedrichtlijn tekortschiet in het beschermen van de gezondheid van onze kinderen, door een aantal kankerverwekkende stoffen toe te staan. Sommige speelgoedproducenten lijken er jammergenoeg nog steeds voor te kiezen deze onwenselijke stoffen toe te voegen, omdat de richtlijn of de wetgeving het toestaat. Daarbij, en dat is onbekend bij velen, valt veel als speelgoed gebruikt materiaal niet onder de speelgoedrichtlijn omdat het officieel geen speelgoed is. Zo werden in alle drie de kettinkjes en in twee van de drie make-up setjes, waarbij veel en langdurig huidcontact voor de hand ligt, zware metalen aangetroffen.

Ook goed nieuws

We constateerden ook een positieve ontwikkeling ten aanzien van speelgoedtesten in eerdere jaren; de grote merken die in het recente verleden nog betrappt zijn op het gebruik van kankerverwekkende en anderszins schadelijke stoffen, lijken hun leven te hebben gebeterd. Zo voldeed de helft van het speelgoed in de test van de Duitse Consumentenbond inmiddels al aan de wettelijke eisen. Het helpt als het probleem regelmatig door consumenten en consumentenorganisaties wordt belicht, dat blijkt.

Martin van den Berg, hoogleraar toxicologie

Martin van den Berg is hoogleraar Toxicologie bij het Institute for Risk Assessment Sciences van de Universiteit Utrecht. Van den Berg doet samen met zijn team onderzoek met proefdieren naar giftige stoffen en de effecten hiervan. Vanuit zijn werk voor de World Health Organisation is hij ook betrokken bij de extra bescherming van kinderen en zwangeren in verband met de verhoogde gezondheidsrisico's van ongewenste stoffen. De afgelopen tien jaar worden er steeds minder gifstoffen aangetroffen in kinderspeelgoed, zegt hij.

Omdat het van het grootste belang is dat je het nageslacht een zo gezond mogelijke leefomgeving en opgroei-mogelijkheid biedt, is het belangrijk om kinderen en zwangere vrouwen hieraan niet bloot te stellen. Zij lopen namelijk extra risico's, legt Van den Berg uit.

Van den Berg:

“Kinderen zijn gevoeliger voor stoffen die een giftige of hormoonverstorende werking hebben, omdat ze nog in een ontwikkelingsfase zitten. Het goede nieuws is dat er al heel veel schadelijke stoffen de afgelopen jaren uit speelgoed gehaald zijn zoals zware metalen, brandvertragers en weekmakers. Deze werden tien jaar geleden veel aangetroffen.”

Deze giftige stoffen hebben invloed op de hersenen en veroorzaken onder andere ontwikkelingsstoornissen. Er zijn discussies gaande of deze ADHD of een lager IQ veroorzaken. Het instituut deed ook onderzoek naar hormoonverstorende stoffen die een negatief effect hebben op de geslachtsontwikkeling of op de ontwikkeling van de hersenen:

“De effecten van gifstoffen in speelgoed hebben meestal geen korte termijn effecten, maar kunnen

op de lange termijn wel schadelijk zijn”, legt Van den Berg uit.

Bij kinderen willen de autoriteiten daarom geen risico meer nemen en worden steeds meer voorzorgsmaatregelen genomen om hen zo min mogelijk bloot te stellen aan giftige stoffen in speelgoed. De EFSA en de nieuwe Voedsel en Warenautoriteit zijn hier voldoende alert op. (De EFSA verstrekt onafhankelijke wetenschappelijke adviezen over alles wat invloed heeft op de voedselveiligheid van mens en dier).

“Maar al met al moeten we er niet te panisch over doen,” vindt Van den Berg. “Ook al behoren kinderen tot de meest kwetsbare groep, bij een lagere dosis zullen ze minder negatieve effecten ondervinden. Ik maak me daarom ook niet druk om de speelgoederen die in Europa geproduceerd zijn, maar ik maak me wel zorgen om speelgoed uit opkomende economieën zoals Azië en Zuid-Amerika. Gezondheid is daar vaak ondergeschikt aan de economische belangen. Producten uit dit soort landen moeten we wat dat betreft goed in de gaten houden.

Tot slot wil Van den Berg melden dat het belangrijk is dat organisaties zoals WECF de vinger aan de pols houden:

“Het kan nooit kwaad, maar aan de andere kant moet je ook geen paniek creëren bij ouders. De dosis maakt immers het gif en de meeste speelgoederen bevatten wel sporen, maar ze hoeven geen schadelijke effecten voor kinderen te hebben. De situatie is verbeterd, maar we kunnen niet alles controleren wat er binnenkomt.”

Esther de Lange, Europarlementariër

Esther de Lange is moeder van Lucas en Europarlementariër. Zij werkt met name binnen de commissie voedselveiligheid en milieu aan het onderwerp veilige producten. De Lange is een groot voorstander van naming & shaming als het gaat om producenten die de wet overtreden, en ze wijst erop dat producenten van giftig speelgoed op een zwarte lijst worden gezet. Deze lijst met onveilige producten die van de markt gehaald zijn heet RAPEX en is via dit webadres te bekijken: <http://www.rapex.eu>

Wanneer De Lange speelgoed voor haar zoon Lucas koopt, dan let ze erop dat het een goed Europees merk is en niet het goedkoopste speelgoed dat voorhanden is:

“Veilig speelgoed moet vrij zijn van schadelijke stoffen en het gebruik van het speelgoed mag geen gevaar opleveren. Kinderen gebruiken het zelden precies zoals het bedoeld is. Daar moet je dus met wetgeving rekening mee houden. Maar of ik nu kijk als moeder of als beleidsmaker: de wetten moeten gewoon goed zijn natuurlijk.” Helaas is het volgens De Lange erg lastig om goede richtlijnen voor veilig speelgoed op te stellen, want de wetenschappers zijn het vaak niet met elkaar eens. Zo zijn sommigen van mening dat er helemaal geen gifstoffen in speelgoed horen te zitten terwijl anderen beweren dat een heel klein beetje gif geen kwaad kan. In de nieuwe EU richtlijn van 2009 zijn al veel meer stoffen vanuit de REACH wetgeving verboden. Voorheen waren er negentien uitzonderingen op deze regel. Nu zijn het er nog maar vijf.

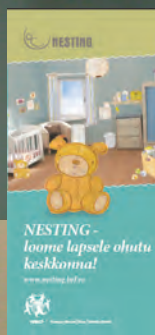
Daarom is het voor producenten niet gemakkelijk om de richtlijnen te volgen. De Lange:

“We proberen deze wel zo duidelijk mogelijk uit te leggen, maar toch blijven ze soms lastig voor kleine ondernemers. De EU maakt handleidingen voor producenten en veel ervan zijn openbaar en staan op internet. Iedere branche heeft de taak om zelf uit te zoeken welke richtlijnen van toepassing zijn op hun specifieke producten. Sommige richtlijnen zijn eenvoudig en anderen zijn ingewikkeld.”

De Lange ziet dat de Nederlandse consumenten ook niet zo kritisch zijn bij hun aankopen: “Zij gaan ervan uit dat er geen schadelijke stoffen zitten in het speelgoed dat ze kopen. Nederlanders letten eerder op de prijs dan op de kwaliteit ervan. Daarom is de controle van producten erg belangrijk. Dit gebeurt in Europees verband door het RAPEX systeem dat gegevens uitwisselt tussen lidstaten over producten met schadelijke stoffen die in de EU van de markt gehaald zijn. In Nederland gebeurt de controle door de nieuwe Voedsel en Warenautoriteit. De Lange vindt dat de producenten de consumenten beter moeten informeren over hun producten en zelf goede producten op de markt moeten brengen. Aangezien de overheid nooit alles kan waarborgen, ziet ze ook een belangrijke rol voor organisaties als WECF of de Consumentenbond om het publiek te informeren.

WECF speelgoedproject in de Baltische staten

In oktober 2011 is WECF in samenwerking met lokale partners in Estland, Letland en Litouwen een bewustwordingscampagne gestart om consumenten in de Baltische staten bewuster te laten nadenken over schadelijke stoffen in consumentenproducten, waaronder speelgoed. Doel van het project is een sterkere roep vanuit de samenleving te initiëren voor producten vrij van schadelijke chemicaliën.

Hoe ziet dit er in de praktijk uit? Allereerst zal makkelijk toegankelijk informatiemateriaal over de mogelijke effecten van schadelijke stoffen voor het milieu en het menselijk lichaam worden ontwikkeld, waarbij steeds wordt gekeken naar de specifieke doelgroep waar het materiaal voor bestemd is. Ook andere communicatievormen zullen worden in gezet om de boodschap op een aantrekkelijke wijze over te brengen aan het grotere publiek. Zo is ook in Estland het project Een Veilig Nest van start gegaan met bijbehorende website en workshops. Het project geeft daarnaast praktisch advies aan consumenten wat ze kunnen doen om de blootstelling aan schadelijke stoffen tot een minimum te beperken. Daarbij wordt samengewerkt met onderwijsinstellingen door informatie over schadelijke chemicaliën te integreren in bestaande lesprogramma's. Ook worden journalisten geïnformeerd over de meest gevaarlijke stoffen om zo een nog breder publiek te kunnen bereiken. Tot slot worden lokale NGO's aangemoedigd actief deel te nemen aan internationale fora waar chemicaliënwetgeving wordt uitonderhandeld.

Het project wordt gefinancierd door de Europese Unie en loopt door tot maart 2015.

Fout speelgoed en goede adviezen

verslag van de bijeenkomst in Utrecht op 10 november 2011

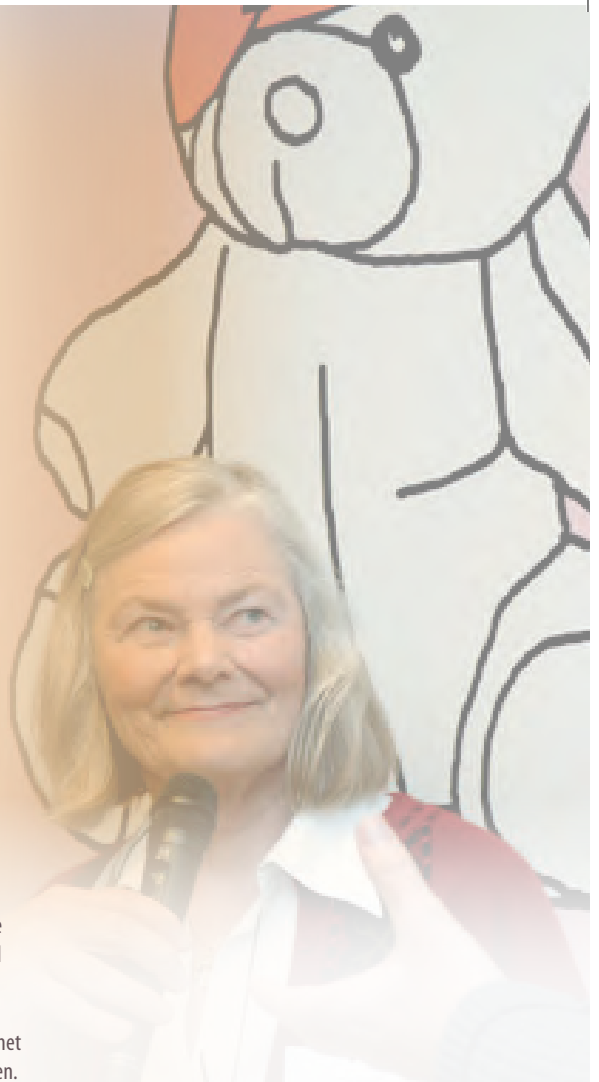
Zodra Julie Langlet met een knalroze horrorbal in de grote glazen stolp voorzichtig naar binnenloopt, deinzen de aanwezigen in de patio achteruit.

“Als hij maar niet ontploft!” giechelt een vrouw de Franse wetenschapper Langlet na. Zij test de rubberen horrorbal op xyleen, wat er later inderdaad in blijkt te zitten.

Bezorgde vaders en moeders stonden in het Utrechtse conferentiecentrum Alleato op 10 november in de rij om het speelgoed van hun kroost op giftige stoffen te laten testen.

Barbies, pietenbroeken en dito pruiken werden met hete stukjes koper bewerkt en houten puzzels mochten hun dampen uitwasemen in een grote weckfles. Barbie en pruik waren gelukkig vrij van broomhoudende brandvertragers, maar de pietenkleding helaas niet. In de houten puzzel werd ook formaldehyde gevonden, waar je hoofdpijn van kunt krijgen.

Ook het lievelingshelikoptertje van Lucas, de zoon van Euro-parlementariër Esther de Lange werd gekeurd, want er zat een zacht stukje plastic op, dat misschien giftige weekmakers bevatte. Maar helaas kon Langlet dit niet zien, want weekmakers kunnen alleen in een laboratorium getest worden. Deze tests waren onderdeel van de speelgoedconventie, waar politici, wetenschappers, ouders en speelgoedproducenten aan het woord kwamen onder leiding van presentator Klaas Drupsteen. Hun uitspraken zijn na te lezen elders in dit boekje. Aan het eind van de conventie gingen de aanwezigen

in groepjes praten over vijf stellingen die te maken hebben met veilig en giftig speelgoed. De resultaten hiervan zijn te vinden op pagina 19. Ondanks dat de wetgeving op het gebied van giftig speelgoed is aangepast, moeten we waakzaam blijven, vinden Sascha Gabizon en Ingrid Elbertse van WECF. Er komen immers steeds meer stoffen op de markt, die onomkeerbare schade kunnen aanrichten bij kinderen, zoals hormoonverstoring, diabetes, obesitas, een laag IQ, ADHD en onvruchtbaarheid. Veel speelgoed is nog niet getest op gifstoffen en kinderen spelen ook met voorwerpen die lijken op speelgoed, maar die niet onder de speelgoedrichtlijn vallen. Dit zijn opblaasbare Nijntje bootjes, kinderkettingen en kindermake-up. SP Tweede Kamerlid Sharon Gesthuizen verzekert dat de politiek er hard aan werkt om de wetgeving aan te scherpen: “Productveiligheid van met name speelgoed staat hoog op ons lijstje.”

Peter Bragt, van de nVWA

Peter Bragt is coördinator op het gebied van toezicht op onder andere veilig speelgoed bij de nieuwe Voedsel en Warenautoriteit (nVWA). Hij heeft een vooropleiding gevolgd als toxicoloog en weet zo van de effecten van chemische stoffen op het lichaam.

Voor de nVWA is speelgoed veilig wanneer het voldoet aan de wettelijke eisen en normen. Volgens Bragt zijn dit er teveel om op te noemen. Maar om wat voorbeelden te geven noemt Bragt dat speelgoed geen verstikkingsgevaar mag vormen. Zo staat er in de normen hoe groot een onderdeel in speelgoed moet zijn voor kinderen tot 3 jaar. Ook mag er maar tot een bepaalde concentratie van bepaalde chemische stoffen in speelgoed zitten, zoals de zware metalen. Stoffen die kankerverwekkend zijn, die erfelijke veranderingen teweegbrengen of die gevolgen hebben voor de voortplanting zijn in principe verboden, maar daar zijn onder strikte voorwaarden uitzonderingen mogelijk.

“Als er wel schadelijke stoffen voorkomen in bijvoorbeeld plastic speelgoed, maar helemaal niet vrijkomen bij normaal gebruik, dan is er namelijk geen risico voor de gezondheid,” aldus Bragt.

De nVWA ziet helaas soms nog wel speelgoed waarbij weekmakers (ftalaten) in hoge concentraties voorkomen, bijvoorbeeld bij plastic badeendjes. Omdat deze weekmakers schadelijke eigenschappen hebben, mag dat speelgoed dus niet meer verkocht worden. Bragt:

“In principe mag je er als consument van uitgaan dat het speelgoed in de normale speelgoedwinkels veilig is, maar soms glipt er iets tussendoor. Vooral via ‘vage kanalen’ zoals onbekende zaken/merken of via internet kun je soms nog

onveilige spullen kopen.”

De nVWA adviseert niet direct aan de EU, maar aan de ministeries van VWS en EL&I over dit soort situaties.

Bragt legt uit:

“Op onze website (www.vwa.nl) kun je bijvoorbeeld zien dat de nVWA een advies heeft gegeven over nieuwe weekmakers. Er zijn drie nieuwe weekmakers, die we aanbevelen als veilig alternatief voor de giftige weekmakers. Bovendien komen er steeds minder onveilige stoffen op de markt. De industrie zoekt steeds naar betere alternatieven.”

Maar toch betekent dat niet dat we ons helemaal geen zorgen hoeven te maken, vindt Bragt:

“Want af en toe komt de nVWA nog gevaarlijke producten tegen. Die zetten we netjes op de website en we gaan dan met de betreffende producent of ondernemer om de tafel zitten en wijzen hem erop dat het product uit de handel moet. Wij zijn er natuurlijk vooral voor de ondernemers die wat minder veiligheidsbewust zijn of minder snel reageren, dus die moeten we achter de broek aanzitten. Maar over het algemeen kan de consument veilig shoppen bij reguliere speelgoedwinkels en winkelketens.”

Miesje van Rijn, secretaris Organisatie van Nederlandse Speelgoedleveranciers

Miesje van Rijn is secretaris van de Ornes, de organisatie van Nederlandse Speelgoedleveranciers, de enige brancheorganisatie in Nederland voor leveranciers, fabrikanten en importeurs van speelgoed. Ornes is aangesloten bij de Europese organisatie Toy Industries of Europe (TIE).

TIE is een van de gesprekspartners van de Europese Commissie als het gaat om de regelgeving over speelgoed in Europa. De standpunten die TIE inneemt worden in gezamenlijk overleg met de leden gemaakt. "Ornes en TIE zijn van mening dat de veiligheid van het kind dat speelt met speelgoed van het allergrootste belang is. Zowel wat betreft de fysieke aspecten van speelgoed als wat betreft de materialen waarvan de artikelen zijn gemaakt. Ook zijn wet- en regelgeving over speelgoed, aldus Ornes en TIE, met de allergrootste zorgvuldigheid samengesteld op basis van de inzichten van experts op allerlei gebieden uit de EU-landen.

TIE werkt met beleidsmakers, fabrikanten en verschillende nationale autoriteiten samen om er voor te zorgen dat de regels zo goed mogelijk kunnen worden gehandhaafd. Ornes heeft in Nederland in samenwerking met de EU-commissie en TIE een roadshow georganiseerd voor de gehele branche waarin voorlichting is gegeven over de op 20 juli jl. van kracht geworden nieuwe richtlijn. Van Rijn stelt: "Helaas zijn er speelgoedondernemingen die zich niet zo verantwoordelijk voelen. Door nog beter te handhaven zouden deze ondernemingen het onmogelijk moeten worden gemaakt speelgoed aan te bieden."

Sharon Gesthuizen, Tweede Kamerlid SP

Sharon Gesthuizen is sinds de verkiezingen van november 2006 Tweede Kamerlid voor de SP. In de Kamer is zij woordvoerder Economische Zaken en Justitie. Voor ze volksvertegenwoordiger werd, werkte zij als kunstenaar en maakte diverse video's voor SP campagnes. Zij is moeder van dochter Mara.

Gesthuizen houdt zich als woordvoerder Economische Zaken voor de SP met name bezig met schadelijke stoffen in consumentenproducten. Ze maakt zich niet alleen zorgen om de schadelijke stoffen die er nu in mogen zitten, maar ook over stoffen die op dit moment worden ontwikkeld en over nieuwe vormen van stoffen, zoals synthetische nanodeeltjes. "Maar ondanks dat het gaat om een Europese richtlijn kan ook in Nederland nog veel worden gedaan. Als iets gevaarlijk is voor de volksgezondheid heb je als land de bevoegdheid om in te grijpen, hoewel Europees recht voorgaat."

In Nederland gaat een groot deel van het publiek er gemakshalve van uit dat als het in de winkel ligt, het ook wel goed zal zijn. Dit in tegenstelling tot Duitsland waar consumenten veel bewuster zijn. Sharon wijt het aan de handelsgeest ("goedkoop!") en aan de plichtsgetrouwheid van de Nederlander. Maar signaleert wel een valkuil want "diegenen die klagen worden te weinig gehoord". Ze stelt dan ook voor om aan de nVWA te vragen een keurmerk voor speelgoed in te stellen.

Productveiligheid staat hoog op het lijstje van Sharon Gesthuizen, en daar hoort speelgoed bij. "Je realiseert je dat je speciale aandacht moet geven aan de kwetsbaarsten. Ik kijk altijd, is het duurzaam? Kan mijn dochter hier wat langer mee spelen? Of is het iets van roze plastic dat een week heel spannend is en dan op de grote hoop belandt."

Aanbevelingen voor beleidsmakers

Het tweede deel van de conventie was gewijd aan het opstellen van aanbevelingen voor de beleidsmakers. De aanwezigen spraken in rondetafelgesprekken over vijf stellingen die te maken hebben met veilig en giftig speelgoed. Deze adviezen kwamen er uit:

1. Hoe kunnen we de komende feestdagen zorgen dat onze kinderen veilig speelgoed krijgen? De tips die werden gegeven waren:

- Vertrouw bij aankoop op je neus: nare lucht of juist geparfumeerd? Koop dan niet!
- Voel kritisch: voelt plastic kleverig aan of de knuffel statisch? Dan is het niet goed.
- Raadpleeg de speelgoedtests van bijvoorbeeld Stiftung Warentest, voordat je iets koopt.
- Kies voor kwaliteitsspeelgoed bij een bekende winkel.
- Vermijd make-upsetjes en accessoires: deze vallen niet onder de speelgoedrichtlijn.

2. Wat moeten politiek, overheid en grootwinkelbedrijven doen om onze kinderen te beschermen tegen giftig speelgoed?

- De overheid moet de nieuwe Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) meer budget geven voor handhaving.
- De politiek moet de regels eenvoudiger maken voor speelgoedproducenten.
- Geef meer aandacht aan databases waarop consumenten verboden producten kunnen checken, zoals RAPEX.

3. Wat heeft de consument nodig om een bewuste keuze te maken voor veilig speelgoed?

- Duidelijke etikettering.
- Een keurmerk voor winkels.
- Verplichte voorlichting voor ouders, die zich minder interesseren voor welzijn en milieu.
- Voorlichtingscampagnes op scholen.
- Een groep waarin kritische consumenten zich kunnen organiseren.
- Een huishoudschool voor mannen en vrouwen, waar ze leren kritisch in te kopen.

4. Wat heeft de importeur nodig om veilig speelgoed te kunnen garanderen?

- Betere controle op de gegevens van de leverancier.
- De mogelijkheid om zelf geïmporteerd speelgoed te testen.
- RAPEX, het rapid alert system van de EU voor gevaarlijke consumentenproducten, en een abonnement op haar nieuwsbrief.
- De NVWA moet meer gezien worden als sparring partner dan als politieagent. Openbaarheid van merknamen wanneer speelgoed als slecht getest is.

5. Waarmee moet rekening gehouden worden, uitgaande van het kind?

- Kinderen moeten beter gemeten worden op het gebied van blootstelling aan giftige stoffen in kinderspeelgoed. Hanteer dus geen afgeleide cijfers van volwassenen. Houd ook rekening met andere factoren, zoals gewicht en gedrag van een kind.
- Bij de producent moet de grootste verantwoordelijkheid liggen voor veilig en niet-giftig kinderspeelgoed.
- Pas een geharmoniseerd risicomodel toe bij het testen van speelgoed. In een huis zijn al een hoop gifstoffen uit andere voorwerpen aanwezig. Wat is het stapeffect van giftige stoffen in een kindertijd?

Spelbrekers

Aanbevelingen en suggesties ten aanzien van de Europese Speelgoedrichtlijn

Wij leven in de veronderstelling dat speelgoed dat in Europa verkocht mag worden veilig is voor onze kinderen. Toch laten massale terugroepingen van speelgoed in de EU zien dat dit niet het geval is. Speelgoed verkrijgbaar in de EU kan een aantal zeer gevaarlijke chemische stoffen of allergenen bevatten. 85% van al het speelgoed op de Europese markt wordt geïmporteerd. De inspectie van dit speelgoed is echter steekproefsgewijs. Tot op heden bestaat geen Europees etiketteringssysteem dat ouders in staat stelt een weloverwogen keuze te maken. Sinds juli 2011 is een nieuwe speelgoedrichtlijn van kracht. Deze is aanzienlijk strenger dan de oude, maar biedt kinderen toch onvoldoende bescherming. Kinderen zijn namelijk een heel kwetsbare groep. Kinderen hebben smallere luchtwegen en een kleinere longcapaciteit, waardoor ze relatief een hogere dosis schadelijke stoffen binnenkrijgen dan volwassenen.

WECF organiseerde daarom op 10 november 2011 een speelgoedconventie met als titel: "Spelbrekers – schadelijke stoffen in Speelgoed. Waarom?" Tijdens de middag werd door politici, speelgoedproducenten, wetenschappers en andere (bezorgde) ouders gediscussieerd en werden de resultaten gepresenteerd van een steekproef die WECF liet uitvoeren. In bijna de helft van de geteste producten werden daadwerkelijk 'spelbrekers' gevonden.

Women in Europe for a Common Future (WECF) voert campagne voor een gifvrije omgeving. Steun ons werk, word vriend van WECF en ondersteun ons financieel: dat kan al vanaf 1 euro per maand. Meld je zelf aan via friends@wecf.eu

WECF Nederland
Postbus 13047
3507 LA Utrecht
030-2310300
Rekeningnummer 1266.45.116

www.wecf.eu
www.eenveilignest.nl

Financieel ondersteund door:

Agentschap NL
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Productie en Redactie:
Anne de Haan @Karmijntekst,
Chantal Van den Bossche,
Wilma Wolswinkel,
Ingrid Elbertse,
Nelleke van Ziel

Vormgeving: vg-design
Foto's: Pauke van den Heuvel e.a.

 EEN VEILIG NEST